

ЗБАГАЧЕННЯ СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ УЧНІВ 3-4 КЛАСІВ ЗЗСО З НАВЧАННЯМ МОВАМИ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН НА ЗАСАДАХ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ: ОСНОВНІ АСПЕКТИ

*Л.М. Шевчук,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник*

Ефективне збагачення словникового запасу з української мови учнів 3-4 класів ЗЗСО з навчанням мовами національних меншин на засадах компетентнісного підходу є життєво важливим, адже це одна з умов їх інтеграції у соціокультурне середовище, успішного навчання, здійснення й опрацювання необхідної текстової інформації у позаурочний час та ін. Наповнення змісту методики зі збагачення словникового запасу учнів з української мови доцільно здійснювати із урахуванням такого алгоритму: слово -> форми слів -> сполучуваність слів. Засвоєння нових слів потребує комплексної роботи, що передбачає їх сприймання, відпрацювання вимови, запам'ятовування та використання.

Водночас вважаємо важливим та доцільним під час упровадження роботи зі збагачення словникового запасу з української мови учнів 3-4 класів із навчанням мовами національних меншин урахування відмінностей відповідної методики збагачення словника з української мови як другої та рідної мови. Зокрема для здобувачів освіти, для яких рідною мовою є угорська мова, румунська, молдавська, польська або російська мова характерна необхідність приділення більшої уваги формуванню позитивної мотивації до вивчення української мови; необхідне урахування результатів співвіднесення двох мовних систем (української та рідної мов); здійснення семантизації слів українською мовою українською або рідною мовою (тлумачення слова рідною мовою або різні види перекладу), із використанням наочності; приділення значної уваги та обсягу часу сприйманню слів на слух та відпрацюванню їх вимови; засвоєння слів завдяки застосуванню різних прийомів для запам'ятовування слів, виконання тренувальних, підстановчих і трансформаційних вправ, завдань на відновлення і конструювання, використання засвоєних слів під час спілкування та створення власних текстів тощо. Безсумнівний і спільний аспект – урахування вікових та індивідуальних особливостей здобувачів освіти.

У результаті впровадження експериментальної методики збагачення в учнів 3-4 класів словникового запасу з української мови в закладах загальної середньої освіти з навчанням мовами національних меншин на засадах компетентнісного підходу підтверджено доцільність урахування різноманітності мовного середовища та уподобань здобувачів освіти щодо мов для вивчення, рівня сформованості мотивації до вивчення української мови, застосування описаних у методичному посібнику «Компетентнісний підхід до збагачення в учнів 3-4 класів словникового запасу з української мови в закладах загальної середньої освіти з навчанням мовами національних меншин» (автор Шевчук Л. М.) видів семантизації слів. Разом з тим, виявлено зростання інтересу учнів вивчення української мови, позитивний вплив на правильність вимови слів та їх запису, формування комунікативних умінь учнів,

розуміння й засвоєння змісту навчальних текстів, здатності до продукування словосполучень, речень, текстів із вивченими словами.

СИСТЕМА ВПРАВ І ЗАВДАНЬ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ УСНОГО МОВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

*Т.П. Хорошковська-Носач,
науковий співробітник*

На початковому етапі навчання української мови й упродовж усього навчання в школі важливо приділяти особливу увагу формуванню й розвитку навичок і вмінь усного мовлення молодших школярів, які належать до національних меншин.

Відомі психологи, лінгвісти й методисти (Пальмер Г., Кітсон Є.; Гудзик І., Кутенко Л., Хорошковська О. та інші) наголошують, що формування навичок і вмінь усного мовлення має передувати навчання читання та письма, і саме з розмовної мови доцільно починати вивчення української мови.

Робота з формування усного мовлення учнів 1–4 класів закладів загальної середньої освіти з навчання мовами національних меншин буде ефективною за умови створення раціональної системи вправ і завдань.

Варто зазначити, що науковцями (Бім І., Ільїн М., Лапідус Б., Пассов Ю., Рахманов І., Шатилов С. та інші) розроблено різні класифікації типів і видів вправ і завдань, однак до сьогодні немає єдиної класифікації їх. Кожна з них має свої переваги й недоліки.

На нашу думку, найбільш вдалим є класифікації вправ за критерієм комунікативності (некомунікативні, або домовленнєві, умовно-мовленнєві, або умовно-комунікативні та мовленнєві, або комунікативні) та залежно від виду мовленнєвої діяльності (зокрема, для формування навичок і вмінь аудіювання та говоріння).

Розроблена нами система вправ і завдань ґрунтується на класифікації вправ і завдань, що спрямовані на оволодіння видами усної мовленнєвої діяльності, зокрема аудіюванням і говорінням.

Група вправ для навчання аудіювання містить вправи та завдання для формування: слухових навичок аудіювання (фонематичного та інтонаційного слуху); лексичних навичок аудіювання; граматичних навичок аудіювання; вмінь аудіювання текстів.

Група вправ для навчання говоріння містить вправи та завдання для формування: вимовних навичок говоріння (артикуляційних та інтонаційних); лексичних навичок говоріння; граматичних навичок говоріння; діалогічного та монологічного мовлення.

Детальніше розроблену систему вправ і завдань висвітлено в методичних рекомендаціях «Система вправ і завдань для формування в учнів 1–4 класів усного мовлення на уроках української мови в ЗЗСО з навчання мовами національних меншин».